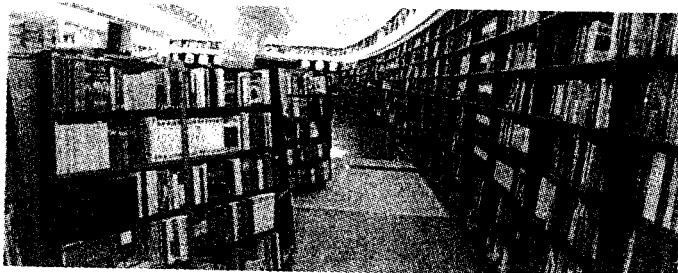

بررسی وضعیت کتابخانه‌های کلیسایی شهر تهران

نویسنده: سید محمد کاردان نشاطی
کارشناس ارشد کتابداری

مقدمه

مطالعه خصوصیات جوامع محدود یکی از جالبترین بررسی‌های جمعیتی است. اگر این جوامع از لحاظ آداب و سنن و اعتقادات و شیوه زندگی با جامعه کلی که در آن زیست می‌کنند تفاوت‌هایی داشته باشد اهمیت این مطالعه بیشتر می‌شود. جوامع کوچک مذهبی نمونه خوبی از این جوامع محدود هستند. اطلاعات درباره اقلیت‌های مذهبی ایران متأسفانه بسیار کم است. و از برخی بررسی‌های تاریخی تجاوز نمی‌کند. در صورتی که بدون شناسایی این جوامع کوچک مذهبی آگاهی کلی و جامع درباره جامعه ایران غیرممکن خواهد بود. این اقلیت‌ها در سراسر تاریخ ایران در این سرزمین زندگی کرده‌اند و همواره تأثیرات متقابل از یک سوی و از سوی دیگر میان اقلیت‌ها و پیروان دین رسمی کشور وجود داشته است.

در ایران میان سه اقلیت مذهبی (زرتشتی، مسیحی، کلیمی) که اکثریت اقلیت‌ها را تشکیل می‌دهند مسیحیت با داشتن ۷۸۷۴۵ نفر دارای بیشترین پیرو می‌باشد. اما با توجه به بررسی که انجام شد منابعی که در این مورد کار شده باشد بسیار اندک می‌باشد.

انتشار تدریجی آیین مسیح در عهد اشکانیان در ایران آغاز شد.

تعداد مسیحیان در حال حاضر بیش از یک میلیارد و هفتصد میلیون نفر می‌باشد که به سه گروه اصلی تقسیم می‌شوند:

۱- کلیسای کاتولیک

۲- کلیسای ارتودکس شرق

۳- کلیسای پروتستان

کتابخانه‌های کلیسایی^۱

برآورد می‌شود که در حدود ۴۰۰۰۰ کتابخانه کلیسا در ایالات متحده وجود داشته باشد. بیشتر مجموعه‌های کتابخانه‌ای کلیسایی کمتر از ۵۰۰ جلد دارند هر چند تعداد قابل ملاحظه‌ای از آنها حدوداً ۲۰۰۰ جلد دارا هستند. کتابخانه‌های کلیسایی تقریباً همه داوطلبانه اداره می‌شوند که بیشتر کارمندان آنها حرفه‌ای نیستند. تعداد زیادی از این داوطلبین زنان متأهل با تحصیلات علوم کتابداری هستند و بقیه کتابدارهای حرفه‌ای بازنشسته‌اند. تمام کتابخانه‌های کلیسایی در روز یکشنبه، قبل، بعد و در حین انجام مراسم مذهبی باز هستند. علاوه بر این برخی از آنها در طول هفته در زمان‌هایی که دیگر گروه‌ها در کلیسا ملاقات دارند باز هستند و کارمند هم دارند، و بقیه براساس خدمات رسانی شخصی در تمام مدت باز هستند و از این طریق در هر زمانی که ساختمان کلیسا باز باشد، در دسترسند. کتابخانه کلیسا مجموعه ویژه‌ای است از مطالب اطلاع‌رسانی که برای رفع نیازهای کلیسای خاص و اعضای آن جمع‌آوری شده است که منابعی برای مطالعه آموزش‌های کلیسایی در اختیار می‌گذارند که این منابع اغلب در کتابخانه عمومی محلی پیدا نمی‌شوند. این کتابخانه‌های مذهبی کوچک از این نظر که در آغاز برای تغذیه علمی مؤسسه‌ای که در آن جا داده شده‌اند، بوجود آمده‌اند

جزء کتابخانه‌های اختصاصی محسوب می‌شوند.

وضعیت انتشارات و نشریات مسیحیان^۲

مسیحیان در حال حاضر دارای سه انتشارات بزرگ در سطح تهران می‌باشند که بطور عمده در کار انتشار کتاب به زبان ارمنی می‌باشند.

۱- انتشارات آلیک

۲- انتشارات نائری

۳- چاپخانه مدرن یا جدید

و از نظر نشریات نیز دارای یک روزنامه و یک فصلنامه و سه ماهنامه و یک مجله که دو هفته یکبار چاپ می‌شود می‌باشند.

۱- روزنامه آلیک: دارای قدمت ۷۸ ساله می‌باشد (۱۳۱۰)

که به زبان ارمنی هر روزه منتشر می‌شود.

۲- مجله پیمان: که یک مجله فرهنگی می‌باشد و به زبان فارسی به صورت فصلنامه از سال ۱۳۷۵ منتشر می‌شود.

۳- مجله آراگس: به معنی رودخانه ارس که یک مجله ادبی، اجتماعی، فرهنگی می‌باشد به زبان ارمنی، فارسی به صورت ماهانه از سال ۱۳۶۶ منتشر می‌شود.

۴- مجله آپاگا: به معنی آینده که یک مجله فرهنگی اجتماعی می‌باشد به صورت ماهانه به زبان ارمنی منتشر می‌شود.

۵- مجله صورهنداگ: به معنی قاصد ماهانه به زبان ارمنی منتشر می‌شود.

۶- مجله پیام: به زبان فارسی هر دو هفته یکبار چاپ می‌شود و فقط در کلیساهای آشوری پخش می‌شود.

جمعیت مسیحیان و مقایسه آنها با اقلیت‌های دیگر

براساس سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۷۵ جمعیت مسیحیان^۳ کل کشور ۷۸۷۴۵ نفر می‌باشد. که از نظر جمعیتی بزرگترین اقلیت را در ایران شامل می‌شوند. بعد از مسیحیت دو اقلیت زرتشتی (با جمعیت ۲۷۹۲۰) کلیمی (با جمعیت ۱۲۷۳۷) قرار دارند. و تهران^۴ یکی از شهرهایی می‌باشد که بیشترین تعداد از مسیحیان را در خود دارد. و در

حدود ۵۸۸۸۲ نفر (مسیحیان) در تهران زندگی می‌کنند. و بعد از تهران اصفهان با جمعیت ۸۳۳۷ نفر و آذربایجان غربی با جمعیت ۶۴۱۶ نفر به ترتیب دارای بیشترین مسیحیان می‌باشند. و استان ایلام با داشتن ۲ مسیحی دارای کمترین تعداد می‌باشد. و این نسبت‌های جمعیت به صورت کامل در جدول (۱ تا ۵) آمده است.

جدول شماره ۱- توزیع فراوانی جمعیت کل کشور بر حسب جنس و دین

جنس	جمع	مسلمان	زرتشتی	مسیحی	کلیمی	سایر	نظارت نشده
مرد و زن	۶۰۰۵۵۲۸۸	۵۷۷۸۷۹۱	۲۷۹۲۰	۷۸۷۴۵	۱۲۷۳۷	۵۷۵۷۹	۸۹۷۱۶
مرد	۳۰۵۱۵۱۵۹	۳۰۳۷۶۸۸	۱۲۱۷۳	۳۹۱۷۸	۶۲۸۱	۲۸۳۶۶	۴۷۰۰۷۳
زن	۲۹۵۴۰۱۲۹	۲۷۴۱۰۹۱۳	۱۵۷۴۷	۳۹۵۶۷	۶۴۵۶	۲۹۲۱۳	۴۲۷۰۸

جدول شماره ۲- توزیع فراوانی جمعیت شهرستان تهران بر حسب جنس و دین

جنس	جمع	مسلمان	زرتشتی	مسیحی	کلیمی	سایر	نظارت نشده
مرد و زن	۶۷۹۲۲۲۸	۶۶۸۲۸۱۱	۱۰۶۲۰	۵۷۸۵۰	۷۰۳۸	۱۲۸۳۳	۲۲۱۷۶
مرد	۳۳۸۵۱۲	۳۳۳۳۱۹۹	۵۲۵۰	۲۸۵۵۹	۳۵۰۳	۶۱۲۲	۱۱۷۶۹
زن	۳۴۰۷۱۰۶	۳۳۴۹۶۱۲	۵۳۷۰	۲۹۲۹۱	۳۵۳۵	۶۷۱۱	۱۰۴۰۷

جدول شماره ۳- تعداد کلیساهای برحسب مناطق (شهر تهران)

منطقه ۲	منطقه ۳	منطقه ۶	منطقه ۷	منطقه ۸	منطقه ۱۱	منطقه ۱۲
۱	۲	۸	۶	۶	۳	۹

روش تهیه اطلاعات

با مراجعه به وزارت ارشاد و کسب مجوز برای تعدادی محدود از کلیساها و دیدن دوستان مؤفق به بازدید از کلیساهای تهران و تکمیل پرسشنامه‌ها و مصاحبه با مسئولان کتابخانه‌های کلیسایی (تا آنجا که امکان داشت) شده و بعد از جمع‌آوری پرسشنامه‌ها و تجزیه و تحلیل آنها نتایج زیر حاصل گردید.

۱- میزان مراجعه غیرمسیحیان به کتابخانه‌های کلیسایی

در تمامی کتابخانه‌هایی که مراجعه شد همه افراد اظهار داشتند که کمتر از ۵٪ مراجعان کتابخانه را افراد غیرمسیحی تشکیل می‌دهند فقط در زمانی که شخص غیرمسیحی تحقیقی داشته باشد که آن هم به نوعی به مسیحیت مربوط باشد. آن هم به راحتی نمی‌تواند برای استفاده از مجموعه وارد کتابخانه شود بلکه با معرفی نامه از طریق وزارت ارشاد که خود مستلزم تشریفات خاصی است باید اقدام کند.

۲- عضوگیری کتابخانه‌ها از افراد غیرمسیحی

در تمامی کتابخانه‌هایی که مراجعه شد همه افراد اظهار داشتند که نه تنها از افراد غیرمسیحی عضو نمی‌گیرند بلکه از فرق مسیحی مختلف هم اعضا ندارند و فقط اعضا از فرقه خودشان می‌باشند.

۳- داشتن مجوز برای افراد غیرمسیحی

در تمامی کتابخانه‌هایی که مراجعه شد همه افراد اظهار داشتند که افراد فقط با داشتن مجوز رسمی از وزارت ارشاد اسلامی حق استفاده از منابع را دارند در غیر این صورت حتی حق وارد شدن به کتابخانه را ندارند. حتی معرفی نامه‌ای که اینجانب از طرف دانشگاه آزاد اسلامی ارائه دادم مورد قبول واقع نشد.

۴- نحوه استفاده فرق مسیحی از کتابخانه‌های کلیسایی مختلف

۸۰٪ از کتابخانه‌ها اظهار داشتند که تمامی فرق به راحتی

نمی‌توانند از مجموعه استفاده کنند و هیچ ارتباطی نیز بین کتابخانه‌های فرق مختلف مسیحی وجود ندارد و فقط ۲۰٪ از کتابخانه‌ها به راحتی به تمام فرق مسیحی سرویس می‌دادند.

۵- وضعیت ساختمانی کتابخانه‌های کلیسایی

۸۰٪ از کتابخانه‌های کلیسایی فاقد یک ساختمان مجزا برای بخش کتابخانه بودند و تقریباً همگی در یک فضای کوچک که به هیچ وجه مناسب یک کتابخانه نیست برپا شده‌اند.

۶- سیستم قفسه‌ها در کتابخانه‌های کلیسایی (باز - بسته)

۷۰٪ از کتابخانه‌های کلیسایی دارای سیستم قفسه باز می‌باشند و حدوداً ۳۰٪ از آنها نیز دارای سیستم قفسه بسته می‌باشند که معمولاً در کمدی‌های شیشه‌ای که دارای قفل می‌باشند، کتابها را نگهداری می‌کنند.

۷- فضای کتابخانه‌های کلیسایی

طی بازدیدی که از کتابخانه‌های کلیسایی انجام شد مشخص شد که حدود ۴۰٪ کتابخانه‌های کلیسایی در زمینی حدوداً ۲۵ متر و حدود ۲۰٪ در زمینی به مساحت ۵۰ متر و ۲۰٪ در زمینی به مساحت ۱۰۰ متر و حدود ۲۰٪ در زمینی بیشتر از ۱۰۰ متر بنا شده‌اند.

۸- میزان استفاده از رایانه در کتابخانه‌های کلیسایی

طی بازدیدی که از این کتابخانه‌ها بعمل آمد هیچ یک از آنها حتی مجهز به یک رایانه هم نبودند و تقریباً به صورت سنتی اداره می‌شدند. به جز دو مورد از کتابخانه‌ها که اظهار کردند قرار است برای کتابخانه سیستم رایانه‌ای ایجاد کنند بقیه حتی اظهار نیاز هم نکردند و از آنجایی که هیچ کدام دارای متخصص کتابداری نبودند رایانه را چیز ضروری و لازم برای کتابخانه نمی‌دانستند و معتقدند که کلیساها کارهای مهمتری دارند که در وهله اول سعی در انجام آن کارها دارند و نمی‌توانند بودجه‌ای را صرف رایانه‌ای کردن کتابخانه کنند.

۹- میزان استفاده از دستگاه فتوکپی در کتابخانه‌های کلیسایی

فقط ۲۰٪ از این کتابخانه‌ها مجهز به دستگاه فتوکپی برای استفاده مراجعہ کنندگان می‌باشند و ۸۰٪ فاقد دستگاه کپی می‌باشند.

۱۰- میزان استفاده از برگه‌دان در کتابخانه‌های کلیسایی

۷۰٪ از کتابخانه‌های کلیسایی فاقد برگه‌دان می‌باشند و

فقط ۳۰٪ از آنها دارای برگه‌دان هستند.

جدول شماره ۴- توزیع فراوانی میزان استفاده از برگه‌دان در

کتابخانه‌های کلیسایی

نام کلیسا	برگه‌دان دارند	برگه‌دان ندارند
کلیسای ارتودکس روس		*****
کلیسای کلدانی کاتولیک		*****
کلیسای خلیفه گری آرامنه	*****	
کانون یوحنا رسول	*****	
کلیسای شرق آشور		*****
کلیسای برادران پنتیکاستی		*****
کلیسای جماعت ربانی		*****
کلیسای انجیلی ایران		*****
کلیسای حضرت مریم		*****
دیر حضرت ابراهیم	*****	

۱۱- میزان مراجعه به کتابخانه‌های کلیسایی

تمامی کتابخانه‌ها اظهار داشتند که معمولاً دارای مراجعہ کنندگان کمی هستند و کمتر از پنج نفر مراجعه کننده دارند و گاهی در روز اصلاً مراجعه کننده‌ای ندارند.

۱۲- وضعیت سنی مراجعہ کنندگان کتابخانه‌های کلیسایی

۷۰٪ از این کتابخانه‌ها اظهار داشتند که بیشتر مراجعہ کنندگان آنها سنین بین ۱۹-۲۵ هستند و ۲۰٪ از آنها اظهار داشتند که بیشتر مراجعہ کنندگان آنها در سنین بین ۲۶-۳۲ هستند و ۱۰٪ از آنها هم اظهار داشتند که بیشتر

مراجعہ کنندگان آنها در سنین بالای ۳۲ سال هستند.

۱۳- علت مراجعه به کتابخانه‌های کلیسایی

تمامی کتابخانه‌ها اظهار کردند که افرادی که به کتابخانه مراجعه می‌کنند صرفاً برای استفاده از منابع کتابخانه می‌باشد که معمولاً هم کتاب را امانت می‌گیرند و بعد از چند روز به کتابخانه عودت می‌دهند.

۱۴- وضعیت امانت بین کتابخانه‌ای در کتابخانه‌های کلیسایی

کلاً واژه امانت بین کتابخانه‌ای واژه‌ای غریب و نامفهوم در بین این کتابخانه‌ها بود و متأسفانه هیچ گونه امانت بین کتابخانه‌ای در این کتابخانه‌ها انجام نمی‌شود و تمام فرقی ترجیح می‌دهند که کاملاً از هم جدا باشند و هیچ گونه ارتباطی با هم نداشته باشند.

۱۵- روش تنظیم مجموعه کتب در کتابخانه‌های کلیسایی

حدود ۱۰٪ از این کتابخانه‌ها از رده‌بندی دیویی استفاده کرده‌اند که روش درست و علمی فهرست‌نویسی را هم بکار برده‌اند و در حدود ۱۰٪ هم کتب را براساس اعداد تنظیم کرده‌اند و حدود ۸۰٪ هم به روش خاصی که خود مسؤل کتابخانه ابداع کرده تنظیم شده‌اند مثلاً کتب را به صورت موضوعی تقسیم کرده‌اند و به هر موضوعی یک یا دو حرف انگلیسی را اختصاص داده‌اند و در زیر این حروف با استفاده از اعداد تنظیم شده‌اند. ولی در کل می‌توان گفت که این کتابخانه‌ها با فهرست‌نویسی و رده‌بندی کاملاً بیگانه هستند.

۱۶- وضعیت سالن‌های مطالعه در کتابخانه‌های کلیسایی

فقط ۲۰٪ از این کتابخانه‌ها دارای یک بخش جداگانه برای مطالعه می‌باشند و ۸۰٪ اصلاً جایی برای مطالعه ندارند و اگر هم داشته باشند از چند میز کوچک تجاوز نمی‌کند که آن هم در میان خود مخزن کتابخانه قرار دارند که البته کتابخانه در

یک اتاق قرار دارد.

۱۷- وضعیت کتب مرجع و مجلات در کتابخانه‌های کلیسایی

تقریباً تمامی کتابخانه‌ها با واژه مرجع بیگانه بودند و برای بار اول بود که با آن برخورد می‌کردند و هیچ کدام دارای بخش جداگانه‌ای از کتب مرجع و مجلات نبودند و اصلاً هیچ گونه تفکیکی بین کتب مرجع با کتب دیگر انجام نشده بود.

۱۸- میزان کتب مربوط به کودکان در کتابخانه‌های کلیسایی

تقریباً درصد ناچیزی از کتب (کمتر از ۱۰٪) این کتابخانه‌ها به کودکان اختصاص دارد. و تقریباً از این نظر کودکان را فراموش کرده‌اند. و اگر کتبی مربوط به کودکان باشد معمولاً از قدیم مانده و این تعداد کم هم خریداری نشده بلکه به صورت اهدایی بوده است.

۱۹- مجموعه کتب کتابخانه‌های کلیسایی

در کتابخانه‌های کلیسایی هر چند کتب براساس اصول و فنون کتابداری تنظیم نشده‌اند اما در بعضی از آنها مجموعه‌های بسیار نفیسی می‌توان یافت مثلاً در کلیسای ارتودکس روس حدود ۴۴ هزار کتاب قدیمی در تمامی موضوع‌ها موجود است که بیشتر کتب از کتب نفیس و نایاب هستند البته تمام این کتب به زبان روسی می‌باشد و متأسفانه کتابدار آن مجموعه کتاب‌ها را مانند یک کلکسیون می‌نگرد و صرفاً نگاهبان کتب می‌باشد و مقررات بسیار مشکلی حتی برای فرقه خودشان وضع کرده است و حدوداً ۴۰ هزار کتاب در یک اتاق نامناسب قرار داده شده که به هر کسی اجازه استفاده از آنها داده نمی‌شود و برای این همه کتاب از رده‌بندی خاصی استفاده نشده است با این وجود کلیسای ارتودکس روس با ۴۴ هزار جلد کتاب دارای بیشترین کتب می‌باشد و کلیسای خلیفه‌گری ارامنه از نظر تنظیم و فهرست‌نویسی کتب به روش نوین کتابداری تنها کتابخانه‌ای است که اصول کتابداری را تا حدی رعایت کرده است و بعد از کلیسای ارتودکس روس دارای بیشترین کتب می‌باشد و جالب اینکه از

نظر زبان، کتبی که به زبان فارسی باشند در این کتابخانه‌ها یا اصلاً موجود نیست یا اگر باشد خیلی کم هستند و اصلاً کتابخانه‌ها هیچ رغبتی در نگهداری کتب فارسی از خود نشان نمی‌دهند و تقریباً روی این موضوع یک تعصب خاصی دارند.

جدول شماره ۵- توزیع فراوانی تعداد کتب کتابخانه‌های کلیسایی

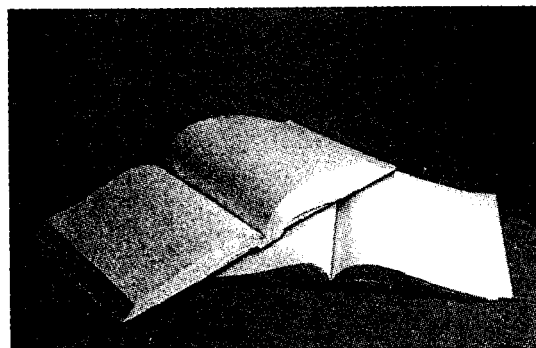
نام کلیسا	فارسی	انگلیسی	ارمنی	آشوری	فرانسه	روسی	جمع
کلیسای ارتودکس روس	-	-	-	-	-	۲۲۰۰۰	۴۲۰۰۰
کلیسای کلدانی کاتولیک	۲۵۰	۲۰۰۰	-	۸۰۰	۶۰۰	-	۲۶۵۰
کلیسای خلیفه‌گری ارامنه	۵۰۰	۱۰۰۰	۱۸۰۰۰	-	۱۲۰۰	۸۰۰	۲۱۵۰۰
کانون یوحنا رسول	-	۳۰۰۰	-	-	۱۰۰۰۰	-	۱۳۰۰۰
کلیسای شرق آشور	۲۰۰	۲۰۰	-	۱۴۰۰	-	-	۲۰۰۰
کلیسای برادران پنتیکاستی	۳۰۰	۴۰۰	-	۱۵۰۰	-	-	۲۲۰۰
کلیسای جماعت ربانی	۵۰۰	۱۰۰۰	-	-	-	-	۲۵۰۰
کلیسای انجیلی ایران	۲۰۰	۸۰۰	۱۲۰۰	-	-	-	۲۲۰۰
کلیسای حضرت مریم	۱۰۰	۳۰۰	۱۳۰۰	-	-	-	۱۷۰۰
دیر حضرت ابراهیم	-	۸۰۰۰	-	-	-	-	۸۰۰۰

۲۰- وضعیت مجلات در کتابخانه‌های کلیسایی

متأسفانه حدود ۶۰٪ از این کتابخانه‌ها فاقد مجله بودند و در حدود ۴۰٪ از کتابخانه‌ها که دارای مجله بودند فقط چند مجله به زبان‌های غیرفارسی داشتند و جالب این بود که حتی یک مجله هم به زبان فارسی (غیر از مجله پیمان که به زبان فارسی برای مسیحیان چاپ می‌شد) در این کتابخانه‌ها وجود ندارد. و کانون یوحنا رسول با داشتن ۱۶ مجله در صدر همه کتابخانه‌های کلیسایی قرار دارد (از نظر تعداد). که تمام آنها روزآمد می‌شوند و کلیسای خلیفه‌گری ارامنه دارای ۶ مجله می‌باشد که بطور مرتب روزآمد می‌شود ولی غیر از این دارای بیش از ۱۰۰ عنوان مجله می‌باشد که متأسفانه دیگر روزآمد نمی‌شوند و همه را به صورت صحافی شده نگهداری می‌کنند که البته تمامی آنها به زبان ارمنی می‌باشند.

۲۱- وضعیت روزنامه‌ها در کتابخانه‌های کلیسایی

از نظر روزنامه نیز این کتابخانه‌ها بسیار ضعیف عمل کرده‌اند و حدود ۶۰٪ از این کتابخانه‌ها فاقد روزنامه هستند و ۴۰٪ بقیه هم دارای اندک روزنامه هستند و کلیسای خلیفه‌گری

۲۵- برنامه‌های جنبی کتابخانه‌های کلیسایی

به گفته خود کتابخانه‌ها هیچ گونه برنامه خاصی، غیر از کارهای عادی کتابخانه ندارند.

۲۶- بودجه کتابخانه‌های کلیسایی چگونه تأمین می‌شود و وابسته به کدام سازمان هستند؟

بودجه کتابخانه‌های کلیسایی در وهله اول به صورت اهدا و در وهله دوم از طریق کلیساهایی که در آن قرار دارند تأمین می‌شوند و زیر نظر همان کلیسا نیز اداره می‌شوند. با توجه به موارد بالا می‌توان نتیجه گرفت که بیشتر کتابخانه‌های کلیسایی از نظر سازماندهی و نیروی انسانی و ساختمانی و تجهیزات و بودجه در سطح بسیار پایینی هستند و با اینکه در ایران قرار دارند در مجموعه‌ها درصد ناچیزی کتب و یا مجله و یا روزنامه فارسی موجود است و در این کتابخانه‌ها تقریباً کودکان فراموش شده‌اند و ارتباط کمی بین فرق مختلف مسیحی وجود دارد.

چند پیشنهاد

- ۱- وزارت ارشاد اسلامی توجه بیشتری به کتابخانه‌های کلیسایی داشته باشد و بودجه‌ای را برای آنها در نظر بگیرد.
- ۲- کلیساهای ارتباط بیشتری با هم داشته باشند و یک سازمانی را ایجاد یا انتخاب کنند که کتابخانه‌ها زیر نظر آن سازمان فعالیت کنند.
- ۳- برای استفاده بهتر از منابع سعی شود که منابع سازماندهی شود و برای این کار می‌توانند از کتابداران متخصص مسیحی استفاده کنند.
- ۴- درصدی از مجموعه کتابخانه را به کودکان اختصاص دهند.
- ۵- کتابخانه‌های کلیسایی برای اینکه بتوانند پویاتر فعالیت کنند نباید خود را مخفی کنند بلکه باید با کتابخانه‌های دیگر ارتباط داشته باشند بخصوص با کتابخانه ملی.
- ۶- کتابخانه‌های کلیسایی این را در نظر داشته باشند که همه ما ایرانی هستیم.

ارامنه با داشتن ۵ روزنامه در صدر قرار دارند و بقیه هر کدام دارای یک روزنامه می‌باشند و به هیچ وجه روزنامه‌های فارسی هم مورد توجه این کتابخانه‌ها نبوده است.

۲۲- میزان استفاده از مواد سمعی و بصری در کتابخانه‌های کلیسایی

هیچ کدام از کتابخانه‌های کلیسایی دارای مواد سمعی و بصری نمی‌باشند.

۲۳- تعداد کارمندان و نوع جنس و مدرک تحصیلی آنان در کتابخانه‌های کلیسایی

هر چند که این کتابخانه‌ها دارای تعداد کمی کارمند و بیشتر به صورت یک نفره اداره می‌شوند ولی بیشترین آنها دارای مدارک تحصیلی بسیار بالا هستند ولی هیچ کدام از آنها دارای تخصص کتابداری نیستند بلکه بیشتر افرادی هستند که به صورت داوطلبانه و در راه خدا در این کار مشغول شده‌اند و بیشتر آنها دارای مدرک دانشگاهی الهیات می‌باشند.

حدوداً ۱۰٪ دارای مدرک دکتری می‌باشند و ۳۰٪ دارای مدرک فوق‌لیسانس می‌باشند و ۳۰٪ دارای مدرک لیسانس و ۲۰ درصد دارای مدرک دیپلم می‌باشد و ۱۰٪ دارای تحصیلات ابتدایی می‌باشند.

۲۴- وضعیت عضویت در کتابخانه‌های کلیسایی

از آنجا که کتابخانه‌های کلیسایی فقط به افراد فرقه خودشان سرویس می‌دهند از این نظر هیچ کدام از کتابخانه‌ها نیاز به عضوگیری را احساس نکرده و اقدام به عضوگیری نمی‌کنند و فقط نوشتن نام امانت گیرنده را کافی می‌دانند.

یادداشت‌ها

- ۱- "Church Libraries", Encyclopedia of library and information science, V4, P662-669.
- ۲- مصاحبه با آقای امیرخانی، انتشارات ناشری، تهران، ۲۰ مرداد ۱۳۷۸.
- ۳- مرکز آمار ایران، سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۷۵. نتایج تفصیلی کل کشور (تهران: مرکز آمار ایران، ۱۳۷۶)
- ۴- مرکز آمار ایران، سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۷۵. استان تهران (تهران مرکز آمار ایران، ۱۳۷۶).

- ۱- آریان، قمر. "چهره مسیح در ادبیات فارسی". تهران: نشر معین، ۱۳۶۹.
 - ۲- امانی، مهدی. "بررسی دموگرافیک اقلیت‌های مذهبی در ایران". تهران: دانشگاه تهران. مؤسسه مطالعات و تحقیقات اجتماعی. بخش جمعیت‌شناسی، ۱۳۴۹.
 - ۳- مرکز آمار ایران. "سرشماری عمومی صنعت و معدن مرحله اول - ۱۳۷۳". مشخصات پایهای و چارچوبی کارگاه‌های کشور - استان تهران". تهران: مرکز آمار ایران، ۱۳۷۴.
 - ۴- هیوم، رابرت. "ادیان زنده جهان". ترجمه عبدالرحیم گواهی. تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۷۲.
- 5- "Christianity", The new encyclopedia "Britanica" V3, P280-281.
- 6- "Christianity Libraries", The new catholic encyclopedia, V8 P719-720.

نمودار شماره ۲: درصد استفاده از برگه‌دان در کتابخانه‌های کلیسایی - ۱۳۷۸

